Suomen luonnonsuojeluliitto

HE 119/2024 vp
Ilmastoasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
MmV 18.10.2024

Asia: HE 119/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua, ja toteaa seuraavaa:

- Päästöjen hinnoittelu saatuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti on osoittautunut tehokkaaksi keinoksi vähentää päästöjä. Päästökauppadirektiivi on keskeinen EU:n laajuinen ohjauskeino päästöjen vähentämisessä EU:n ilmastotavoitteiden mukaisesti vähintään 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä, Suomen ilmastolain mukaisen vuoden 2030 60 %:n päästövähennystavoitteen sekä kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa vuoteen 2035 mennessä.
- Suomen tulee sitoutua fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupan ehdotettuun aikatauluun. Lykkääminen heikentäisi kannustimia päästövähennysten toteuttamiseen, sekä arviolta kahden miljardin euron päästökauppatulojen menettämiseen vuosina 2027–2030.
- Päästöoikeuksien huutokaupasta saatavat tulot tulee kohdentaa käyttötarkoituksiin, jotka tukevat päästöjen vähentämistä sekä oikeudenmukaista siirtymää, kiinnittäen erityistä huomiota pienituloisten kotitalouksien asemaan sekä erityisesti energia- ja liikenneköyhyyteen.
- Liitto kannattaa soveltamisalan laajentamista kansallisesti maa- ja metsätalouden polttoaineisiin sekä vapaa-ajan vesiliikenteen polttoaineisiin.
- Turve tulisi sisällyttää osaksi uutta päästökauppaa. Tämä olisi perusteltu keino edistää turpeen energiakäytön alasajoa ja siirtymää uusiutuviin energiamuotoihin.

Yleisesti

Esitys on kokonaisuudessaan kannatettava. Se on linjassa kansainvälisten velvoitteiden, kuten Pariisin ilmastosopimuksen kanssa ja edesauttaa sekä kansallisten että EU-velvoitteiden saavuttamista. Päästöoikeuksien vaatiminen päästöjä aiheuttavilta toimijoilta noudattaa saastuttaja maksaa -periaatetta, ja on Suomen luonnonsuojeluliiton näkökulmasta kannatettava ohjauskeino.

Päästökauppadirektiivi on keskeinen EU:n laajuinen ohjauskeino päästöjen vähentämisessä EU:n ilmastotavoitteiden mukaisesti vähintään 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä, sekä Suomen ilmastolain mukaisen vuoden 2030 60 %:n päästövähennystavoitteen sekä kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa vuoteen 2035 mennessä. Erityisesti tieliikenteen päästöohjauksen vahvistaminen on tarpeen, sillä sen päästökehitys on ollut huolestuttavaa, ja Suomen hallituksen toimet ovat viemässä sitä väärään suuntaan.

Toimeenpanon aikataulu

Lain ilmastovaikutusten osalta on huomionarvoista, että esityksen mukaan toimeenpano tulee etenemään hitaasti. Perustelumuistion arvion mukaan esimerkiksi tieliikenteen päästöt vähenisivät vain noin 0,15 Mt vuoteen 2030 mennessä. Luonnonsuojeluliitto vaatii, että hallitus valmistelee päästökaupan lisäksi muita ohjauskeinoja keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) päivityksen yhteydessä.

Suomen luonnonsuojeluliiton näkökulmasta on tärkeää, että Suomi sitoutuu päästökaupan ehdotettuun aikatauluun, eikä hae lykkäystä toimeenpanoon. Lykkääminen heikentäisi kannustimia päästövähennysten toteuttamiseen. Lisäksi, kuten myös hallituksen esityksessä todetaan, lykkäys olisi myös tarkoittanut sitä, että valtiolta olisi jäänyt saamatta päästökauppatuloja arviolta noin kaksi miljardia euroa vuosina 2027–2030.

Tulojen kohdentaminen sekä oikeudenmukaisuus

Suomen luonnonsuojeluliitto toteaa, että päästöoikeuksien huutokaupasta saatavat tulot tulisi kohdentaa käyttötarkoituksiin, jotka tukevat päästöjen vähentämistä sekä oikeudenmukaista siirtymää.

Pienituloisten kotitalouksien asema ja erityisesti energia- ja liikenneköyhyys tulee ottaa huomioon osana toimeenpanoa. Liikenteen sähköistyminen ei vielä tuo hyötyjä yksityisautoista riippuvaisille pienituloisille, ja joukkoliikenteen hintoihin voi tulla korotuspaineita päästökaupan seurauksena. Oikeudenmukaisuuden näkökulmasta olisi järkevää käyttää huutokauppatuloja toimenpiteisiin, jotka edistävät kestävämpiä kulkumuotoja, kuten joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä. Lisäksi autokannan sähköistyminen on erityisen tärkeää harvaan asutuilla alueilla asuvien pienituloisten kotitalouksien liikenteen päästöjen vähentämiseksi ja autoilun kustannusten kohtuullistamiseksi.

Liitto myös huomauttaa, että 2024 kehysriihessä tehty päätös ammattidieselin käyttöönotosta on toimena epäoikeudenmukainen, ja heikentää päästökaupan ohjausvaikutusta. Hallituksen tulisi harkita sosiaalisesti oikeudenmukaisia kompensaatiomalleja ammattidieseluudistuksen sijaan.

Soveltamisala

Suomen luonnonsuojeluliitto kannattaa soveltamisalan laajentamista kansallisesti maa- ja metsätalouden polttoaineisiin sekä vapaa-ajan vesiliikenteen polttoaineisiin.

Liitto pitää valitettavana, ettei turve kuulu lakiesityksen soveltamisalaan. Kyseinen määritelmä ja turpeen poissulkeminen soveltamisalan piiristä vesittää huomattavasti lakiesityksen vaikutuksia päästövähennysten kannalta. Liitto huomauttaa, että hallitustenvälinen ilmastopaneeli IPCC luokittelee turpeen päästöt samaan luokkaan fossiilisten polttoaineiden kanssa. Suomessa turpeen energiakäytöstä aiheutuu tuotettua energiayksikköä kohti noin 12 prosenttia korkeammat hiilidioksidipäästöt kuin kivihiilestä. Turpeen energiakäyttö on vähentynyt ja siitä aiheutuu noin 2,4 Mt CO2ekv päästöt vuonna 2023, minkä päälle tulevat muut kasvihuonekaasupäästöt kaivuusta sekä tuotantoprosessista.

Luonnonsuojeluliitto korostaa, että turpeen energiakäytöstä ja kaivuusta tulee luopua mahdollisimman pian. Suomessa ei ole vielä sitovaa lainsäädäntöä, joka varmistaisi turpeen polton lopettamisen. Turpeen sisällyttäminen osaksi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökauppaan olisi siten perusteltu keino edistää turpeen energiakäytön alasajoa, sekä tukisi siirtymää uusiutuviin energiamuotoihin. Vapaamatkustamisen mahdollisuuden poissulkeminen olisi myös oikeudenmukaista muiden toimijoiden näkökulmasta.

Lisätietoja:
Ilmastoasiantuntija Hanna Aho, p. 040 628 9495, hanna.aho@sll.fi

Ilmastoasiantuntija Edda Sundström, p. 044 4914 269, edda.sundstrom@sll.fi